

Matija Gogala, 2011: **Po zvočnih sledih za gorskimi škržadi v Evropi in Aziji.** Slovenska akademija znanosti in umetnosti, četrty razred za naravoslovne vede, Ljubljana, 160 str.

Knjiga akademika prof. dr. Matije Gogale o gorskih škržadih (*Cicadetta montana* s. lato) v Evropi in Aziji je prva poljudna knjiga o bioakustičnih raziskavah v slovenskem jeziku. V knjigi gre za zanimivo kombinacijo novih odkritij vrhunskih slovenskih znanstvenikov v sodelovanju s tujino ter anekdot in dogodivščin, povezanih s terenskim delom, ki je bilo potrebno, da so do teh odkritij prišli. V knjigi nam avtor na poljuden način predstavi skupino gorskih škržadov, ki se, tako kot ostali škržadi, sporazumevajo z zvočnimi signali, ki jih proizvajajo z zvočnim aparatom, imenovanim timbal. Avtor je s svojimi sodelavci za raziskovanje škržadje favne izbral metodo snemanja napevov škržadov in kasnejšo analizo le teh.

Knjiga je nekakšen kronološki pregled raziskav, ki so se začele v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja in so iz leta v leto, ob obsežnem terenskem delu, privedle do delne razjasnitve taksonomske slike v skupini gorskih škržadov. Do leta 1999 so bile v Evropi znane le tri vrste gorskih škržadov v širšem smislu, sedaj pa je, ob velikem prispevku slovenske ekipe, znanih že kar 13 vrst. Številni starejši taksoni so bili iz nižjih kategorij povzdignjeni na nivo vrste, nekatere vrste pa so bile tudi na novo odkrite in opisane. Štiri je opisal tudi Matija Gogala s svojimi sodelavci. Odkrivanje novih vrst je bilo mogoče predvsem zaradi bioakustičnega pristopa k problemu, saj so si morfološko vrste zelo podobne in se jih pogosto ne da razlikovati.

Knjiga se začne s kratkim predgovorom in uvodom, ter ne-

Matija Gogala

Po zvočnih sledih za gorskimi škržadi v Evropi in Aziji

kaj uvodnimi poglavji, ki pojasnjujejo osnovne pojme v bioakustiki in predstavljajo skupino škržadov na, tudi za laika, dovolj dostopen način. Takoj za tem pa pademo v zanimivo zgodbo avtorjevih potovanj in ključnih trenutkov, v katerih se je najprej navdušil za raziskovanje škržadov, kasneje pa tudi prišel do prvih pomembnih odkritij na tem področju. V knjigi je polno dogodivščin iz domačih krajev in iz popotovanj po tujini, predvsem po Balkanu. Avtor na zanimiv način, skozi zgodbe in anekdote, predstavi izvirna znanstvena odkritja. Na svoji poti, na kateri ga pogosto spremlja njegov sodelavec in bioakustični entuziast dr. Tomi Trilar, se srečuje s številnimi znanstveniki v tujini, ki mu razkrivajo svoje domače kraje in mu na ta način olajšajo iskanje primernih nahajališč gorskih škržadov. Med tujimi strokovnjaki gre še posebej omeniti dr. Sakisa Drosopoulou iz Grčije, kamor je bilo usmerjenih največ avtorjevih odprav. Skupaj z njim in Tomijem Trilarjem je Matija Gogala tudi avtor štirih na novo opisanih vrst gorskih škržadov in še ene nove vrste, ki pa sodi v drug rod.

Dogajanje, ki pogosto spominja na potopis, se ves čas seli iz enega kraja v drugega, kakor velevajo nova odkritja in predvidevanja avtorja o tem, kje bi še lahko našel in posnel gorske škržade. Dr. Gogala v knjigi sproti predstavlja svoja odkritja, ki jih vedno podkrepi tudi z oscilogrami in sonogrami napevov različnih škržadov. Sproti tudi razpravlja o posameznem napevu in ga umešča v nastajajočo taksonomsko sliko do tedaj slabo poznane skupine. V knjigi je veliko kvalitetnega slikovnega materiala. Bralc tako dobi dobro predstavo o habitatih, v katerih se gorski škržadi pojavljajo in pa o živalih samih, ki so predstavljene s fotografijami iz narave in iz zbirk. Tudi oprema, s katero so bile raziskave narejene, je slikovno dokumentirana. Veliko je fotografij avtorjevih prijateljev, kolegov in sodelavcev, ki so ga spremljali na njegovi poti.

Kot raziskovalcu in biologu na začetku svoje raziskovalne poti se mi zdi, da je Matija Gogala v svoji knjigi uspel imenitno orisati delo raziskovalca na terenu, kar bo v marsikaterem mladem biologu, ki bo knjigo prebral, spodbudilo zanimanje in mu dalo zagon za delo in študij. Prikazal je tudi nekatera druga področja, ki se človeku v raziskovalni sferi odpirajo. Pri tem mislim predvsem na človeške odnose, ki jih avtor v določenih delih svoje knjige postavlja v ospredje, in spoznavanje novih kultur med potovanjem po tujini.

Dr. Matija Gogala je v slovenskem in svetovnem merilu priznan strokovnjak na področju bioakustike in favne škržadov. Večina podatkov v knjigi je bila objavljena tudi v domačih in tujih znanstvenih revijah. Preden se je začel ukvarjati s škržadi, je zelo uspešno raziskoval fiziologijo vida pri stenicah in mrežekrilcih ter oglašanje stenic.

Kot le vrhunski strokovnjak zmore, je širši slovenski strokovni javnosti podal tematiko svojih raziskav na lahkoten in berljiv način. Avtor na koncu knjige opozarja, da zgodba glede gorskih škržadov še zdaleč ni končana in raziskovalnih tem na tem področju ne bo zmanjkalo.

Knjigo je izdala in založila Slovenska akademija znanosti in umetnosti, četrti razred za naravoslovne vede.

Jan Podlesnik